

Protejarea mediului înconjurător în strategia dezvoltării economico-sociale în R.S.România*

Prof. Virgil Ianovici

Președintele Consiliului Național
pentru Protecția Mediului Înconjurător

Problema raportului dintre om și mediul înconjurător a apărut din cele mai vechi timpuri, odată cu apariția colectivităților omenești, omul în decursul lungii sale evoluții, obținând pe măsura dezvoltării științei și tehnicii, posibilitatea de a transforma, din ce în ce mai mult, mediul înconjurător, uneori în defavoarea condițiilor normale de dezvoltare a vieții.

Acțiunile de protecție a mediului înconjurător pe plan național, ca și acelea pe plan internațional, au fost determinate de necesitatea îmbunătățirii factorilor de mediu, în condițiile dezvoltării continue, economice și sociale a tuturor popoarelor lumii.

În condițiile revoluției tehnico-științifice, care se desfășoară într-un ritm din ce în ce mai accelerat, în toate țările, atât în acelea puternic industrializate cât și în acelea în curs de dezvoltare, ale creșterii numerice a populației lumii, omenirea se găsește în fața mai multor probleme, determinate de situațiile previzibile ale deceniilor viitoare, a secolului ce va urma : dublarea numerică a populației lumii până în anul 2000, dorința, în creștere, a tuturor oamenilor pentru atingerea unui nivel de viață cât mai ridicat ; corespunzător acestor situații, necesitatea creșterii producției agricole, vegetale și animale se impune pentru a se asigura hrana tuturor oamenilor, necesitatea creșterii producției de materii prime minerale, de combustibil și de energie.

Aceste creșteri ale producției de materii prime și de produse de bunuri materiale ale tuturor ramurilor economice trebuie asigurate însă, în condițiile protecției maxime a factorilor de mediu.

Din toate timpurile omul a făcut eforturi pentru a crea condiții de existență cât mai plăcute, pentru ca pământul să satisfacă cât mai bine necesitățile, pe plan de producție animală, vegetală și minerală. Cu toate modificările care s-au produs în cursul ultimelor milenii, în societatea omenească, omul a reușit până în prezent, să se adapteze modificărilor pe care dezvoltarea societății le-a impus factorilor naturali, mediului înconjurător.

* Comunicare ținută de autor la Colocviul internațional *Conducerea întreprinderii și strategia dezvoltării*, 16—18 noiembrie, 1977.

În condițiile folosirii pe scară din ce în ce mai largă a noilor tehnologii, a noi surse de energie, se impune grija de a se utiliza fără pericole pentru degradarea mediului înconjurător, cu respectarea legilor ecologice, a unui raport echilibrat între satisfacerea necesităților materiale mereu crescînde ale societății omenești și protecția tuturor factorilor mediului înconjurător.

Biosfera, acest înveliș subțire al globului pămîntesc, formată din pătura de sol, din apele curgătoare și subterane sau ale oceanului planetar și din aer, reprezintă componentele părții superficiale ale Terrei în care s-a născut și se dezvoltă întregul proces al vieții vegetale și animale, reprezintă sursa de asigurare a condițiilor de existență în continuare a vieții omului și ca urmare toată atenția acestuia trebuie îndreptată spre folosirea și păstrarea factorilor de mediu, sol, apă, aer, cu chibzuință și eficiență. Pentru a realiza acest deziderat, este necesar să cunoaștem cit mai bine și din ce în ce mai bine, ecosistemele lumii de la ecuator și pînă în zonele polare, cum s-au format acestea, cum funcționează, ceea ce ele produc și pînă la ce limite ele admit perturbări care să nu conducă la degradarea ireversibilă a ecosistemului respectiv.

Știința a făcut descoperiri și a realizat progrese spectaculoase în ultimele decenii, dacă ar fi să ne referim numai la valorificarea energiei nucleare și la tehnica zborurilor cosmice, în timp ce științele care studiază raporturile dintre om și biosferă din care el însuși face parte, efectele de lungă durată a acțiunilor lui asupra degradării diferiților factori ai mediului înconjurător, preocupările au mai fost reduse iar în anumite cazuri inexistente.

Datoria oamenilor de știință este să-și îndrepte toate eforturile ca, în paralel cu asigurarea bunurilor materiale necesare dezvoltării în continuare a societății omenești, să-i asigure omului condițiile de viață într-un mediu cit mai apropiat de condițiile naturale inițiale, luînd măsuri ca prin tehnici și tehnologii noi să se asigure reținerea și îndepărtarea tuturor nocivităților care rezultă din activitatea sa de realizare a bunurilor materiale, astfel încît degradarea factorilor de mediu să fie cit mai redusă. Trebuie să fim convinși că spiritul inventiv al omului va găsi soluții, la timpul oportun, atît pentru descoperirea de noi surse de energie, înlocuitoare a energiei primare din combustibili fosili care odată și odată se vor epuiza, pentru extragerea elementelor utile minerale din roci și minereuri cu conținuturi din ce în ce mai reduse, pentru asigurarea cu hrană a populației globului în continuă creștere numerică.

Intensificarea acțiunilor de punere în valoare a resurselor naturale, creșterea și diversificarea industriei, a agriculturii și a zootehniei, aglomerarea populației în anumite centre urbane și zone teritoriale, ca și dezvoltarea rapidă a mijloacelor de transport, determină și în România anumite modificări ale mediului care pot avea implicații asupra calității aerului, apei, solului, asupra faunei și florei, în general asupra mediului de viață a omului. Or, se știe că mediul de viață influențează determinant sănătatea fizică și psihică a populației, reprezintă în același timp, factorul principal pentru starea de sănătate a generațiilor viitoare.

Avînd în vedere aceste considerente, conducerea de partid și de stat, manifestă o preocupare susținută pentru protecția mediului înconjurător în țara noastră. „Trebuie să se acorde mai multă atenție măsuri,

rilor destinate să împiedice poluarea, să conserve nealterat mediul asigurînd astfel condiții de viață mai bune populației, atît în prezent cit și în viitor” a spus secretarul general al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român.

Pentru aplicarea unitară în țara noastră a ansamblului de măsuri în acest domeniu, în anul 1973 a fost aprobată de Marea Adunare Națională, legea privitoare la protecția mediului înconjurător, iar la 2 martie 1974 a fost numit prin Decret a Consiliului de Stat, Consiliul Național pentru Protecția Mediului Înconjurător organ central de specialitate, subordonat Consiliului de Miniștri; pe plan teritorial au fost constituite prin efectul legii, Comisiile județene și a Municipiului București pentru protecția mediului înconjurător, comisii subordonate atît Consiliului Național pentru Protecția Mediului Înconjurător cit și comitetelor executive ale consiliilor populare județene.

În afară de faptul că în România există, de mai multă vreme, legi și alte acte normative cu privire la problemele de protecție a unora dintre factorii de mediu, cum ar fi legea apelor, Inspectia Sanitară de Stat, Inspectia de Stat a Apelor, Standarde de Stat pentru apa de suprafață, norme de igienă referitoare la protecția mediului înconjurător din zonele locuite, norme pentru protecția solurilor etc., în ultimii ani au fost votate de Marea Adunare Națională noi legi care prin efectul aplicării lor contribuie la ameliorarea stării de degradare a factorilor mediului înconjurător, la protecția acestuia.

În anul 1975, a fost legiferată prin decret activitatea de colectare, livrare, administrare și valorificare a deșeurilor și a altor resurse secundare rezultate din activitatea industrială, stabilindu-se următoarele:

— obligația organelor centrale și a unităților economice subordonate de a elabora un bilanț anual al utilizării resurselor de materii prime și de materiale disponibile prin care să se pună în evidență cantitățile de materii prime și materiale intrate în fabricație, acelea regăsite în produsele finite, în comparație cu cantitatea și structura deșeurilor și a altor resurse secundare rezultate din procesele de producție.

În afară de aceste măsuri principale, legea prevede și altele privind: micșorarea continuă a producerii deșeurilor prin perfecționarea tehnologiilor de fabricare, obligativitatea valorificării superioare a deșeurilor și a resurselor secundare, utilizarea complexă a resurselor naturale și a deșeurilor, recuperarea integrală a metalelor neferoase și a acelor prețioase, recuperarea altor substanțe metalice: oxizii, scorii metalurgice sărace, sterile de la prepararea minereurilor metalifere și nemetalifere, planificarea activității de colectare și valorificare a deșeurilor și a altor resurse secundare, instituirea de responsabilități și de sancțiuni.

Prevederile legii de valorificare a deșeurilor și a produselor secundare, au pe lîngă efect economic și contribuții esențiale privind protecția mediului înconjurător; succesul aplicării în practică a tuturor acestor măsuri necesită contribuția largă a tuturor cetățenilor, educarea prealabilă a populației prin propagandă, stimulente și măsuri tehnice de organizare.

În anul 1976 au fost legiferate două programe de măsuri eşalonate pe un larg interval pînă în anul 2010, unul cu privire la măsurile de conservare şi de dezvoltare a fondului forestier şi al doilea pentru amenajarea bazinelor hidrografice pe întreg teritoriul ţării.

Pădurea, ca unitate ecologică complexă, reprezintă un ansamblu de ecosisteme care se găsesc în raport de interdependenţă şi care îndeplinesc atît o funcţie ecologică cît şi funcţia social-economică.

Problema care trebuie rezolvată este de a se evita efectele negative ale actualelor dezechilibre provocate de impactul nerăţional om/natură şi de a instaura un nou echilibru, punînd în acord cele două categorii de interese opuse: aceea de a exploata şi aceea de a proteja mediul înconjurător.

Aceste principale funcţiuni şi consideraţii precizează rolul pădurii în acţiunea de protecţie a mediului înconjurător şi stau la baza delimitării pe zone şi a administrării funcţionale a pădurilor în ţara noastră.

Printre prevederile cele mai importante ale programului de măsuri pentru conservarea şi dezvoltarea fondului forestier, semnalăm:

— măsurile privind introducerea unui program normal de tăiere şi de refacere a pădurilor, făcîndu-se menţiunea că cotele anuale de tăiere vor fi stabilite de organele silvice, plecîndu-se de la posibilităţile pădurilor, de la prevederile legii pentru protecţia mediului înconjurător, a legii de amenajare complexă a bazinelor hidrografice şi a normelor tehnice de amenajare şi de regenerare naturală a pădurilor.

Dintre toate resursele naturale, complexul păduri-ape-soluri, factori de mediu, a căror intercondiţionare este impusă de însăşi natura, deţine o importanţă fundamentală pentru viaţa omului, pentru dezvoltarea armonioasă a regimului vegetal şi animal.

Resursele naturale de apă sînt, pentru om, prin numeroasele lor întrebuinţări, ca şi prin valoarea lor estetică un element important de bogăţie naţională.

Această stare de lucruri, a situat problema apei, sub toate aspectele de ordin economic şi social, în categoria preocupărilor actuale de prim ordin pentru umanitate. Soluţia problemelor care se pun în prezent, va avea consecinţe importante în diferite domenii şi va antrena schimbări radicale în concepţia omului cu privire la apă, la valoarea şi corelarea între diferitele utilizări ale ei, cu toate implicaţiile legislative şi politice.

Pentru a se ajuta dezvoltarea socială şi economică a unei ţări, apa trebuie să îndeplinească două condiţii esenţiale: calitate corespunzătoare şi cantitate suficientă.

Ca o primă consecinţă, rezultă necesitatea unei planificări la scară macro şi pe durată mare a unei reglementări asupra unor noi concepţii, menite să prevină apariţia unor crize determinate de imposibilitatea satisfacerii cererilor cantitative de apă, sau de calitate a acesteia.

Toate aceste motive, cît şi ritmul rapid de dezvoltare economică-socială a ţării noastre, au condus la reconsiderarea problemei de amenajare a resurselor de apă în România.

Pe plan european, Republica Socialistă România figurează printre ţările cu resurse de apă relativ reduse, ocupînd din acest punct de vedere locul unsprezece.

Activitatea de conservare, amenajare și valorificare a resurselor de apă, protecția calitativă a acesteia contra degradării, utilizarea rațională și economisirea apei, a fost reglementată prin legea care aprobă programul național de perspectivă în intervalul următorilor 25—30 ani pentru amenajarea bazinelor hidrografice de pe teritoriul Republicii Socialiste România.

Acest program prezintă estimarea resurselor actuale, creșterea consumului de apă în perspectivă și amenajarea integrală a apelor țării cu scopul de a satisface cererile diferitelor sectoare ale economiei naționale, de a se evita efectele distructive ale inundațiilor, eroziunii solurilor și ale proceselor torențiale.

În cadrul programului sint prevăzute lucrări complexe care vor conduce la amenajarea, în final, a 1 400 lacuri de acumulare, față de 100 lacuri existente în anul 1975; cele mai multe lacuri de acumulare vor fi amenajate în zonele muntoase sau de dealuri, cu scopul de a reține cât mai mari volume de apă în zonele de formare a stocului și de a evita cât mai mult scoaterea de teren agricol din circuitul productiv; în scopul asigurării unui control eficient al debitelor fiecărui bazin hidrografic, se va amenaja pe cursurile inferioare sau mijlocii ale principalelor riuri, câte un lac de acumulare cu volum suficient de mare pentru atenuarea viiturilor mari de ape. Prin executarea acestui program se prevede creșterea capacității de acumulare în lacuri amenajate de la 3,7 miliarde m^3 la 34 miliarde m^3 , din care capacități de 10 miliarde m^3 de apă cu scopul protecției contra inundațiilor, prin atenuarea viiturilor mari.

În afară de amenajarea lacurilor de acumulare, programul prevede construcția a circa 2 000 km galerii de deviere a cursurilor de apă pentru a le aduce spre zone deficitare, construcția a 9 300 km de îndiguiri, de 12 000 km calibrări de albii și apărări de maluri, regularizări ale cursurilor de ape, cu scopul de a se crea o rețea de căi navigabile interioare totalizând în final circa 3 000 km, prin care se va asigura circulația navelor de mărfuri din interiorul țării spre centrul și vestul Europei.

Programul prevede și valorificarea potențialului hidroenergetic, prin construirea în final a circa 850 uzine hidroelectrice importante, față de 53 existente în anul 1975, cit și dezvoltarea exploatarei piscicole pe lacurile de acumulare care vor ocupa circa 230 000 ha.

Programul mai prevede corelarea lucrărilor de gospodărire a apelor cu cele de combatere a eroziunii solurilor, de împădurire a terenurilor puternic erodate și de amenajare a torenților, creîndu-se condițiile folosirii fondurilor de investiții pentru toate aceste lucrări cu maximum de eficiență economică.

Din punct de vedere al protecției și al ameliorării factorilor mediului înconjurător, programul prevede, de asemenea, construirea de noi stații de epurare și de tratare a apelor uzate, exploatarea corespunzătoare a tuturor instalațiilor existente, reducerea treptată a cantităților de apă uzată în procese industriale care se deversă în emisari, prin recircularea apelor tehnologice cu recuperarea substanțelor utile rezultate în cursul procesului de tratare și epurare a apelor, interzicîndu-se deversarea de ape industriale degradate, în apele de suprafață.

În cadrul biopolitice care este în curs de formare în zilele noastre, aplicarea măsurilor acestor programe va constitui un aport esențial pentru ameliorarea mediului înconjurător, cu importante consecințe de ordin social și economic.

Din experiența României rezultă că problemele de protecția mediului înconjurător trebuie examinate și rezolvate la nivelul întregii societăți într-o perspectivă vastă, cu participarea întregii populații, în scopul descoperirii și controlării principalelor surse de poluare și a întreprinderii unei largi game de măsuri care să combine instrumentele organizatorice și administrative cu pîrghiile economice-financiare. Se acordă o atenție deosebită creării unui mecanism eficient de planificare potrivit căruia problemele pot fi rezolvate unitar și coordonat, incluzînd principalele obiective ce vor fi construite, eforturile financiare, precum și efectele economice, sociale și ecologice. În cadrul perfecționării planificării pe baza prevederilor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, problemele de protecție a mediului înconjurător se rezolvă pe calea : a. includerii în planul unic al dezvoltării economice și sociale a țării, pe capitole, a principalelor obiective nominalizate privind protecția mediului, pe factorii protejați — aer, apă, sol, subsol, floră, faună, localități ; b. centralizării și formulării unitare a tuturor măsurilor pentru perioada de perspectivă în „Programul de protecție a mediului înconjurător”, care are două scopuri principale : să favorizeze realizarea condițiilor celor mai bune de viață, îmbunătățirea calității vieții și a stării de sănătate a populației ; să favorizeze reducerea și eliminarea daunelor economiei naționale din cauza poluării și a perturbării factorilor de mediu, precum și recuperarea substanțelor poluante reziduale ce pot fi utilizate în economia națională.

În scopul protejării mediului înconjurător în România s-a creat cadrul juridic corespunzător care reglementează căile și mijloacele de realizare, se creează baza materială necesară și se precizează obligațiile și responsabilitățile în acest domeniu pentru populație și unitățile social-economice.